

6. Носкова М. В. Форми і методи формування ІК-компетентності педагогічних працівників у партнерстві з Intel / М. В. Носкова // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2013, № 6. – С. 18-26.
7. Носкова М. В. Формування готовності до використання Інтернет технологій у керівників загальноосвітніх навчальних закладів / М. В. Носкова // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2014 рік. – К.: Інститут педагогіки, 2014. – С. 107-109.
8. Тоффлер Э. Шок будущего: Пер. с англ. / Э. Тоффлер. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2002. – 557, [3] с.

Носкова М.В.

Львовский областной институт последипломного педагогического образования

ФОРМИРОВАНИЕ У РУКОВОДИТЕЛЕЙ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ ГОТОВНОСТИ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ИНТЕРНЕТ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

Исследована проблема подготовки руководителей общеобразовательных учебных заведений к использованию в управленческой деятельности современных Интернет технологий; представлены результаты педагогического эксперимента проведенного на курсах повышения квалификации в институте последипломного педагогического образования по формированию готовности руководителей школ к использованию Интернет технологий в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: Интернет технологии, последипломное образование, руководители общеобразовательных заведений.

Noskova M.V.

Lviv Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education

FORMING PREPAREDNESS TO USE INTERNET TECHNOLOGY IN PROFESSIONAL ACTIVITIES IN SCHOOL AUTHORITIES

Summary

The problem of training of school authorities to use modern Internet technologies in the management is investigated. The results of the pedagogical experiment conducted in advanced training at the institute of postgraduate education on the formation of readiness of school authorities to use Internet technologies in professional work are provided.

Keywords: Internet technology, postgraduate education, school authorities.

УДК 371.67

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКІВ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

Погонець І.В.

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються основні теоретичні підходи до класифікації ілюстративного матеріалу шкільних підручників другої половини ХХ століття. Зокрема, види ілюстрацій залежно від їх зв'язку із текстом; поділ зображень у підручнику за змістом; типи ілюстративного матеріалу у залежності від характеру наочного образу, що лежить в їх основі; за способом відображення дійсності; характером зображення; жанровими ознаками; види ілюстрацій відповідно до їх призначення; техніки виконання.

Ключові слова: книга, оформлення, шкільний підручник, ілюстративний матеріал, класифікації ілюстрацій.

Постановка проблеми. У структурі позатекстових компонентів, покликаних забезпечувати найбільш повне засвоєння покладеної у підручнику інформації, заохочувати учнів до навчання, важливе місце належить ілюстративному матеріалу який, опираючись на художньо-образну основу, володіє значними виховними і навчальними можливостями.

Ілюстраціями у підручнику є різноманітні зображення, що поміщаються у ньому разом із текстом: креслення, схеми, карти, портрети, зображення предметів та явищ природи, сцени, пейзажі, репро-

дукції картин художників та різноманітних документів, а також текстовий супровід, включений безпосередньо в малюнок і підпис до нього. Таким чином термін «ілюстрація» включає в себе зображення, що відрізняються за своїм змістом і формою, зв'язком із текстом, значенням у навчальній книзі тощо.

Очевидно, що ілюстрація в підручнику знаходиться у тісному взаємозв'язку з іншими його елементами і є його невід'ємною частиною. Тому, для забезпечення найоптимальнішого співвідношення ілюстрацій з іншими структурними компонен-

тами необхідно дослідити всі існуючі види наочних зображень та їх ролі у навчальній книзі.

Зважаючи на те, що весь процес конструювання навчальної книги тісно пов'язаний з теорією шкільного підручника, – вивчення досвіду підручникотворення другої половини ХХ століття є важливим оскільки в цей період шкільний підручник уперше став об'єктом наукового дослідження у монографічних роботах Н. Менчинської та Є. Перовського, у яких було висвітлено і деякі аспекти щодо його ілюстрування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми типології ілюстративного матеріалу шкільної навчальної літератури зазвичай розглядаються ученими в загальній системі її укладання та оформлення, або вивчаються окремі види ілюстрацій за певними ознаками: залежно від їх зв'язку із текстом (В. Бейлінсон, А. Вагін, А. Зільберштейн, Д. Зуев, А. Попков, В. Ривчін); за змістом (А. Вагін, Є. Перовський); у залежності від характеру наочного образу, що лежить в їх основі (І. Донський, А. Попков, А. Ясько); за способом відображення дійсності (В. Бейлінсон, В. Ривчін); за характером зображення та тематикою (Б. Кісін); за жанровими ознаками (Д. Зуев, Д. Степовик); види ілюстрацій відповідно до їх призначення (Н. Гончарова, В. Ляхов); за технологією створення зображення (Г. Брилов) тощо.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз педагогічної та книгознавчої літератури дає підстави стверджувати, що в сучасній науці не існує єдиного погляду на класифікацію даного структурного компонента шкільного підручника. Тому важливо систематизувати всю багатоманітність видів ілюстрацій, щоб створити відповідні умови для варіативного їх вибору у процесі розробки підручника.

Мета статті – проаналізувати та узагальнити науковий доробок з проблеми типології ілюстративного матеріалу шкільних підручників другої половини ХХ століття.

Виклад основного матеріалу. Один із перших теоретиків структури шкільного підручника Є. Перовський, який сформулював основний принцип ілюстрування навчальної книги: ілюстрація повинна застосовуватися або в найважчому для розуміння місці підручника, або там, де вона має велике освітнє чи виховне значення [9, с. 81], визначив в ілюстраціях дві взаємопов'язані сторони: *зміст і форму*. Так, у змісті учений відзначив властивість ілюстрації сприяти пізнанню учнями описаних в тексті явищ і одночасно посилювати виховну дію даного тексту. Форма ілюстрації, на думку Є. Перовського, повинна виявлятися у зрозумілості і виразності малюнка [9, с. 80].

А. Вагін класифікував ілюстрації за даною ознакою, перераховуючи всі можливі варіанти зображень, що використовувались у підручниках історії (зображення оригіналів історичних пам'яток минулого, композиції, створені художниками, портрети, карикатури, зображення документів і т.п.) [11, с. 161].

Аналізуючи види ілюстративного матеріалу, учений підкреслював і те, що ілюстрації повинні бути науковими за своїм змістом, висвітлювати лише достовірні і науково обґрунтовані факти, а також відображати останні досягнення науки і практики.

Важливою умовою успішного використання даного структурного компонента шкільного підручника у процесі навчання залежить і від зв'язку його *змісту* з характером тексту підручника, а також метою і завданнями конкретної навчальної дисципліни для вивчення якої його укладено.

Для того щоб ілюстрації в підручнику допомагали здійснювати навчально-педагогічні цілі необхідно насамперед визначити яким чином взаємодіють між собою зміст і значення тексту з змістом і значенням ілюстрацій, їх співвідношення, а також які існують між ними форми зв'язку. Так, в «Основах оформлення советской книги» (М., 1956) *ілюстрації по відношенню до тексту* автори розділяють на: обмежено-пояснювальні зображення, зображення, що доповнюють текст, майже повністю самостійні, і такі, що іноді підпорядковують собі текст [8].

В основу класифікацій розроблених А. Вагіним, А. Зільберштейном, А. Попковим теж покладено характер зв'язку зображення з текстом, а також характер наочного образу, що лежить в основі ілюстрації. А. Попков розділив ілюстрації на такі, що безпосередньо пов'язані з текстом і ті, що пов'язані з текстом тематично (перші включають ілюстрації, зміст яких повністю розкривається в тексті, і такі, які розкриваються в тексті неповністю).

А. Вагін виділив три групи ілюстрацій: зображення, що наочно зображують те, про що йдеться в тексті; такі, що доповнюють і конкретизують текст; і ті, які доповнюють матеріал, відсутній у тексті.

Відзначимо, що для вище згаданих дослідників характерний загальний погляд на ілюстрацію як на елемент, підпорядкований тексту, покликаний допомагати його засвоєнню, або відобразити відсутній у тексті матеріал.

Дослідник проблеми ілюстративного оформлення навчальної книги В. Ривчін вважав, що дані класифікації недостатньо відображають всі існуючі форми зв'язку і співвідношення змісту тексту і ілюстрацій. Тому він виділив чотири різні ситуації об'єднання читачем значення та змісту ілюстрації і тексту.

Перша ситуація складається тоді, коли відомості, що містяться в тексті, являються ведучими, а відомості, що надає ілюстрація, виступають доповненням, опорою для тексту.

Друга ситуація складається тоді, коли найбільш узагальнені відомості дає ілюстрація, а текст коментує, доповнює її конкретними деталями.

Третя ситуація з'являється тоді, коли текст і ілюстрація зв'язані між собою в межах теми, тобто текст розповідає про одне, ілюстрація – інше, а їх об'єднання – результат зусиль читача.

Четверта ситуація формується тоді, коли текст та ілюстрація не можуть бути зрозумілими окремо, коли вони існують як одне ціле.

В. Ривчін зазначив, що використання даної класифікації дасть змогу складати списки тем ілюстрацій підручника, орієнтуючись на особливості пізнавальної діяльності учня при поясненні тих чи інших понять, планувати саме ті теми ілюстрацій, які необхідні для покращення якості підручника [11, с. 162-167].

В. Бейлінсон, співставляючи відношення суті зображуваного об'єкта на ілюстрації до суті викладеного в тексті з предметом пізнання, виділив три групи ілюстрацій: а) ілюстрації, що безпосередньо відображають властивості предмета пізнання і замінюють текст; б) ілюстрації, що беруть участь у відображенні об'єктів нарівні з текстом; в) ілюстрації, що обслуговують текст [1, с. 121]. Учений відзначив те, що, оперуючи даними класифікаціями у процесі створення підручника, можна скласти перелік ілюстрацій, який дасть змогу запланувати для кожного зображення таке навчально-педагогічне навантаження, яке буде відповідати цілям підручника.

Класифікація ілюстративного матеріалу по відношенню його до тексту найбільш повно представлена Д. Зуєвим, який виділив три групи: провідні, рівнозначні і обслуговуючі ілюстрації.

Провідні ілюстрації – самостійно розкривають зміст навчального матеріалу.

Рівнозначні ілюстрації нарівні з основним текстом допомагають ефективному засвоєнню навчального матеріалу.

Обслуговуючі ілюстрації покликані доповнювати, конкретизувати, розкривати, емоційно посилювати зміст тексту і інших позатекстових компонентів, сприяючи їх ефективному сприйняттю і засвоєнню у процесі навчання [5, с. 175].

Розподіл ілюстративного матеріалу на три групи (за домінуючою функцією) показав, що дана класифікація має велике практичне значення. Перед укладачами підручників відкривається реальна можливість визначати мету введення конкретних ілюстрацій, їх сукупність, систему.

У процесі навчання різні типи наочності у залежності від характеру наочного образу, закладеного в них, виконують різноманітні завдання. В одних випадках необхідним є індивідуальний образ предметів і явищ що вивчаються тому що він сприяє формуванню в учнів конкретних образів і уявлень; в інших – узагальнено-опосередкований образ, завдяки якому можна з'ясувати найважливіші ознаки предметів і процесів; для того, щоб абстрагуватися від несуттєвих особливостей і підкреслити головне, використовується схематичний образ [10, с. 263].

На основі даного підходу до визначення ролі ілюстративного матеріалу підручників у навчанні, А. Попков запропонував наступну класифікацію:

1) фотографії, що демонструють конкретні образи об'єктів і їх індивідуальні особливості;

2) образно-опосередковані ілюстрації, які підкреслюють типові і найважливіші ознаки об'єктів, що вивчаються: а) композиційні малюнки, спеціально розроблені художником для підручника, б) репродукції картин і портретів, в) карикатури;

3) Схематично-опосередковані ілюстрації: різноманітні карти, схеми, діаграми тощо [10, с. 264].

Дана класифікація свідчить про те, що різні види ілюстрацій у залежності від характеру наочного образу, закладеного в них по-різному володіють навчальними можливостями і виконують різні функції в підручнику.

У дослідженнях І. Донського спостерігається аналогічний підхід до визначення видів ілюстрацій за означеною ознакою: образно-опосередковані зображення, в яких об'єкти навколишньої дійсності відтворені через їхнє сприйняття художником; зображення, в яких предмети і явища відображено з фотографічною достовірністю; схематично-опосередковані зображення в яких відтворено певні зв'язки, властивості, ознаки предметів за допомогою умовних позначень [12, с. 7-19].

В. Ривчін запропонував розділяти ілюстрації, орієнтуючись і на особливості відображуваних ними властивостей, якостей об'єкта або відношення до дійсності. За цією ознакою учений визначив чотири групи зображень:

1 група – *описові реально-предметні зображення*; для яких характерна велика зовнішня схожість зображуваного і зображення, без вираженого відношення художника до зображуваного об'єкта, без спроби його цілеспрямованого аналізу.

2 група – *предметно-образні ілюстрації*; при зображенні значного рівня схожості в них проявляється цілеспрямоване трактування зображуваного – відбір деталей в зображенні і спроба виразити не лише зовнішні, але й деякі «приховані» якості об'єкта, а також зв'язки і відношення між об'єктами.

3 група – *образно-понятійні ілюстрації* відзначаються значним відхиленням від зовнішньої

подібності в бік усвідомлення і вираження прихованих якостей, властивостей і відношень об'єктів, вибірковим впливом властивостей зображуваного і зв'язків між об'єктами.

4 група – *понятійні ілюстрації*, характеризуються повним розривом зовнішнього вигляду зображуваного об'єкта з самим зображенням, орієнтовані на вираження внутрішніх, прихованих від прямого споглядання якостей зображуваного і зв'язків між об'єктами [11, с. 97].

Проте дана класифікація важлива лише тоді, коли співставляють властивості, якості і характер зв'язку об'єкта зображення з тим, що саме зображено і виражено в малюнку.

У безпосередньому зв'язку з функціональною обумовленістю ілюстративного матеріалу у структурі шкільного підручника знаходиться його класифікація за жанром. Важливість такого поділу виходить із необхідності розкрити усю різноманітність конкретних видів ілюстрацій, які в загальній моделі підручника, являються елементом структурного компонента «ілюстративний матеріал».

У дослідженні Д. Зуєва в основу поділу зазначеного структурного компонента покладено жанр ілюстрації – історично сформовану, обумовлену специфікою змісту книги художньо-пізнавальну форму навчальної ілюстрації, в якій найбільш повно проявляється її домінуюча функція. Таким чином ученим встановлено у підручнику дванадцять жанрів ілюстративного матеріалу: предметні, художньо-образні, документальні, технічні ілюстрації, карти, діаграми, схеми, плани, креслення, інструктивно-методичні ілюстрації, графіки, символічні (декоративні) ілюстрації [5, с. 177]. Завдяки специфіці жанру виражається можливість того чи іншого елемента ілюстративного матеріалу бути носієм конкретних знань, засвоєння яких переслідує підручник, або стимулювати мислення без якого неможливе навчання.

Д. Зуєв розглядав ілюстративний матеріал незалежно від рівня його емоційного навантаження, художньо-естетичних якостей та інших критеріїв конкретного малюнка як об'єкта образотворчого мистецтва, – а як наочну опору мислення учнів у процесі навчання, як науково-пізнавальний, навчальний матеріал.

Варто уваги вважаємо класифікацію за означеною ознакою запропоновану Д. Степовиком, у якій учений виділив наступні жанри: побутовий, історичний, анімалістичний, батальний, портрет, пейзаж, натюрморт, архітектурний та іконні композиції [12].

В. Ривчін, аналізуючи різновиди ілюстрацій у підручнику, виділив ще три групи зображень за наступною ознакою – *предметом зображення*:

1. Зображення що демонструють зовнішні риси об'єктів (конфігурацію, фактуру, колір та ін.).

2. Зображення які відображають співвідношення розмірів, конфігурацій, об'єму та інших властивостей.

3. Усі види зображення руху, його напрямку, вимірювання розмірів, варіанти положення зображуваних об'єктів та інші [11, с. 99].

На думку В. Бейлінсона дана класифікація дозволяє аналізувати ілюстрації готового підручника, співставляючи те, що на них зображено, з тим, що є предметом відтворення і предметом пізнання, і, таким чином, визначати, як саме та чи інша ілюстрація здійснює дидактичні функції навчального видання [1, с. 120].

Н. Гончарова у статті «О научных основах иллюстрирования учебников» (1978), розглядаючи різні аспекти щодо значення та використання ілюстрацій

у шкільному підручнику, виділила два основних види ілюстрацій відповідно до їх призначення: наочно-образні, як такі, що формують уявлення, і логічно-змістові – що виявляють важливі приховані в тексті процеси та ілюструють хід процесу мислення [3, с. 177].

Вартою уваги вважаємо також класифікацію, запропоновану Б. Бутніком-Сіверським в основі якої лежить сприйняття ілюстрації дітьми різного віку: ілюстрація для дошкільників, для середнього та старшого віку [3, с. 31–43].

За характером зображення та тематикою весь ілюстративний матеріал може бути поділений на наступні групи: оригінальний малюнок, технічний малюнок, креслення, діаграма, географічна карта, картограма, фотографія, фотопіс, фотомонтаж. Таку класифікацію з детальним розглядом кожного виду ілюстрацій подано у праці Б. Кісіна «Графическое оформление книги» (1946) [5, с. 284].

В «Основах оформления советской книги» (М., 1956), на прикладі ілюстрацій науково-пізнавального, художньо-образного, документального типів, автори розглядають особливості використання ілюстративного матеріалу залежно від типу видання і призначення книги [8].

Г. Брилов у праці «Иллюстрация в книге журнале и газете» (М., 1931) [2] визначив види ілю-

страцій залежно від техніки виконання зображень (мініатюра, гравюра на дереві і металі, літографія, фотомеханічні способи друку)

Окрім зазначених основних класифікацій ілюстративного матеріалу підручників другої половини ХХ століття, використовувались і додаткові: за кольором (чорно-білі, в два кольори, кольорові), за способом репродукування (векторні і растрові), за технологією створення зображення, за способом розміщення ілюстрації в книжковому блоці тощо.

Висновки і пропозиції. Очевидно, що вся різноманітність ілюстративного матеріалу може бути використана у навчальній книзі оптимально за умови, що він буде розглядатися як форма реалізації функцій ілюстрації у тісному взаємозв'язку з усіма структурними компонентами шкільного підручника. Таким чином, у процесі укладання та оформлення навчальної літератури автори повинні опиратися на усю гаму можливостей ілюстративного матеріалу, визначати оптимальний тип зображення відповідно його до функціонального призначення тощо. Тому вважаємо, що подальші наукові розвідки типології ілюстрацій, їх детальний аналіз та систематизація забезпечить раціональне використання зображень у структурі навчальних видань нового покоління.

Список літератури:

1. Бейлинсон В. Г. Арсенал образования / В. Г. Бейлинсон. – М.: Книга, 1986. – 288 с.
2. Брылов Г. А. Иллюстрация в книге журнале и газете / Г. А. Брылов. – Москва – Ленинград: ОГИЗ – ИЗОГИЗ, 1931. – 87 с.
3. Бутнік-Сіверський Б. Принципи ілюстрування дитячої книжки / Б. Бутнік-Сіверський. – К.: Культура, 1929. – 67 с.
4. Гончарова Н. А. О научных основах иллюстрирования учебников / Н. А. Гончарова // Проблемы школьного учебника, М.: Просвещение, 1978. – Вып. 6. – С. 165–184.
5. Зуев Д. Д. Школьный учебник / Д. Д. Зуев. – М.: Педагогика, 1983. – 239 с.
6. Кисин Б. М. Графическое оформление книги / Б. М. Кисин. ГИЗЛЕГПРОМ, 1946. – С. 283–343.
7. Кодлюк Я. П. Иллюстративный материал как структурный компонент школьного подручника (дидактический аспект) / Я. П. Кодлюк // Рідна школа, 2003. – № 12. – С. 26–29.
8. Основы оформления советской книги / Под ред. А. А. Сидорова и В. И. Истрина. – М.: Искусство, 1956. – 502 с.
9. Перовский Е. И. Методическое построение и язык учебника для средней школы / Е. И. Перовский. – М.: Известия АПН РСФСР, 1955. – Вып. 63. – С. 93.
10. Попков А. В. Дидактические основы иллюстрирования учебников средней общеобразовательной политехнической школы (на мат. учебн. истор. и географ. для V–VII классов сред. школы): дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / А. В. Попков. – Х., 1959. – 376 с.
11. Рывчин В. И. Проблемы типологии иллюстративного материала / В. И. Рывчин // Проблемы школьного учебника. М.: Просвещение, 1975. – Вып. 3. – С. 161–177.
12. Степовик Д. В. Українська графіка XVI–XVIII століть / Д. В. Степовик // (Еволюція образної системи). – К.: Наук. думка, 1982. – 332 с.
13. Функции художественно-графического оформления учебников: Современ. учеб. кн.: Пер. с серб. – хорв. / Под ред. Г. М. Донского. – М.: Просвещение, 1986. – 128 с.

Погонец И.В.

Кременецкая областная гуманитарно-педагогическая академия имени Тараса Шевченко

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К КЛАССИФИКАЦИИ ИЛЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРИАЛА ШКОЛЬНЫХ УЧЕБНИКОВ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ ХХ ВЕКА

Аннотация

В статье рассматриваются основные теоретические подходы к классификации иллюстративного материала школьных учебников второй половины ХХ века. В частности, виды иллюстраций в зависимости от их связи с текстом; разделение изображений в учебнике по содержанию; типы иллюстративного материала в зависимости от характера наглядного образа, лежащего в их основе; по способу отображения действительности; характером изображения; жанровым признакам; виды иллюстраций в соответствии с их назначением; техникой выполнения.

Ключевые слова: книга, оформление, школьный учебник, иллюстративный материал, классификации иллюстраций.

Pohonets I.V.

Kremenets Regional Humanitarian and Pedagogical Academy named after Taras Shevchenko

THEORETICAL APPROACHES TO THE CLASSIFICATION OF ILLUSTRATIVE MATERIAL OF SCHOOL TEXTBOOKS IN THE SECOND HALF OF THE XX CENTURY

Summary

The basic approaches to the classification of illustrative material of school textbooks in the second half of the XX century are considered in the article. In particular, the article reveals the types of illustrations depending on their connection with text; division of images in a textbook subject to its contents; types of illustrative material depending on the character of the visual image which is in its basis; on the method of reality reflection; image character; genre signs; types of illustrations in accordance with the purpose and techniques.

Keywords: book, book design, school textbook, illustrative material, illustration classifications.

УДК 378-057.212

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ-ЕКОНОМІСТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Служинська Л.Б.

Тернопільський національний економічний університет

У статті подано і обґрунтовано реалізацію технології підготовки майбутніх менеджерів-економістів до професійної діяльності. Організація і проведення експериментального дослідження передбачають забезпечення реалізації педагогічних умов. Вони сприяють підготовці майбутнього менеджера-економіста до професійної самореалізації та застосуванню акмеологічного підходу у підготовці майбутнього фахівця до професійної самореалізації. Основними структурними компонентами експериментального дослідження є: мета, завдання, зміст та методи. Автор наводить дані, що здійснювалися під час формувального етапу експерименту.

Ключові слова: менеджер-економіст, формувальний етап експерименту, готовність до професійної самореалізації, акмеологічний підхід, етапи підготовки.

Постановка проблеми. Реалізація технології підготовки майбутніх менеджерів-економістів до професійної діяльності відбувалася на основі формувального етапу експериментального дослідження. Організація і проведення експериментального дослідження забезпечили реалізацію визначених педагогічних умов, які сприяли підготовці майбутнього менеджера-економіста до професійної самореалізації та застосуванню акмеологічного підходу у підготовці майбутнього фахівця до професійної самореалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Акмеологія є досить новою галуззю наукових знань у системі наук про людину, її предметом виступають закономірності самореалізації творчих потенціалів дорослих людей на шляху до вищих рівнів продуктивності та професіоналізму [3]. Як зазначають провідні науковці (А. Деркач, Н. Кузьміна, С. Пальчевський), мета акмеології полягає в удосконаленні особистості, допомозі в досягненні нею вершин фізичного, духовного, морального і професійного розвитку, а також гуманізації цього розвитку.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Під час формувального етапу експерименту вирішувалися такі завдання:

– розробка та апробація навчально-методичного забезпечення, яке містить автентичні матеріали та комплекс мовленнєвих вправ для формування у майбутніх менеджерів-економістів готовності до професійної самореалізації на засадах акмеологічного підходу [8];

– конкретизовано методіку професійної підготовки студентів з метою їх самореалізації під час навчання;

– реалізувалися визначені педагогічні умови та модель формування професійної самореалізації майбутніх менеджерів-економістів на засадах акмеологічного підходу [9].

Мета статті. Головною метою цієї статті є експериментальне дослідження, розробка й перевірка висунутої робочої гіпотези щодо можливості ефективного формування готовності до професійної самореалізації майбутніх менеджерів-економістів на засадах акмеологічного підходу.

Виклад основного матеріалу. Педагогічний експеримент, який був проведений – це багатокомпонентний ієрархічно-організований системний процес, основу якого складає вивчення дисциплін «Іноземна мова», «Іноземна мова професійного спрямування», «Менеджмент», «Країнознавство».

У педагогічному експерименті було чітко визначено 3 етапи:

1) підготовчий (відбір навчальних матеріалів, визначення завдань, підготовка тестів для визначення рівнів сформованості готовності до професійної самореалізації);

2) основний (проведення експерименту);

3) підсумковий (опрацювання отриманих результатів, їх інтерпретації, підготовка методичних рекомендацій і впровадження їх у практику викладання на факультеті міжнародного бізнесу та менеджменту економічного ВНЗ.